

УДК 911.3:316:314 (477.74)

DOI: 10.18524/2303–9914.2023.2(43).292731

Л. Ю. Буяновська¹, аспірантка**В. В. Яворська**¹, доктор. геогр. наук, проф.**В. В. Безуглий**², к. геогр.н., доцент¹Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,

кафедра економічної та соціальної географії і туризму,

вул. Дворянська 2, м. Одеса, 65082

²Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

кафедра географії, просп. Гагаріна, 72, м. Дніпро, 49044

buyanovskaya.lesya@ukr.net

ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОДЕЩИНИ: РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ

У статті висвітлено питання демографічної ситуації та демографічного потенціалу Одеського регіону, як провідних компонентів його розвитку та розробки відповідних регіональних стратегій і програм. Встановлено регіональні особливості та проведено внутрішньорегіональний аналіз демографічного потенціалу в умовах адміністративно-територіального реформування. З'ясовано передумови геодемографічних процесів в регіоні та проведена їх оцінка з врахуванням географічних засад та субрегіональної специфіки мультикультурного та поліетнічного середовища. Результати дослідження вимагають перегляду демографічної політики в регіоні в рамках реформ децентралізації, успішне завершення якої ускладнено воєнним станом.

Ключові слова: демографічна ситуація, демографічний потенціал, Одеський регіон, відтворення населення, геодемографічні процеси, децентралізація, воєнний стан.

ВСТУП

Демографічний потенціал є не лише важливою складовою потенційних ресурсів країни, але й основою розвитку продуктивних сил. Темпи розвитку Одеського регіону і України як суверенної держави визначаються ступенем використання наявного людського потенціалу.

Питання демографічних чинників формування людського потенціалу та процесів демографічного відтворення в Україні та в Одеському регіоні досліджувалося багатьма науковцями протягом багатьох років. Проаналізувавши останні дослідження і публікації, на які спираються автори у вирішенні даної проблеми. Сутність поняття «демографічний та людський потенціал» висвітлювали українські вчені О. Амоша, О. Позняк, М. Птуха В. Антонюк, О. Новікова, Л. Безтелесна, В. Близнюк, Д. Богиня, С. Пирожков, В. Порохня, В. Приймак, Л. Семів, О. Стефанишин, С. Трубич, Л. Шаульська, Р. Яковенко.

О. Грішнова, О. Онищенко та ін. Географічні закономірності демографічних процесів висвітлені в працях відомих вітчизняних географів, зокрема і в останні десятиліття, – Прибиткова І., Гукалова І., Хомра О., Джаман В., Стешенко Г., Дністрянський М., Заблотовська Н., дослідниками Одеської школи геодемографії – Топчієв О., Яворська В. та ін.

Нашими дослідженнями встановлено, що головними чинниками, які впливають на геодемографічні процеси в регіоні є депопуляція, яка частково компенсується позитивною міграцією. На формування сучасного стану геодемографічних процесів в Одеському регіоні значний вплив має чисельність населення, природний рух, міграційний приріст та природний приріст населення. Протягом двадцятирічного періоду (після проведення всеукраїнського перепису населення) спостерігається тренд до загального зменшення кількості населення, його убуття, яке частково компенсується позитивним сальдо міграції. Сучасна геодемографічна ситуація в Одеському регіоні є загалом досить критичною: темп депопуляції збільшується за рахунок зменшення народжуваності і збільшення смертності (Буяновська, Григор'єв & Яворська, 2022).

Однак, проходження сутності геодемографічних процесів в умовах реформування адміністративно-територіального устрою та децентралізації, які ускладнились з початком військових дій, починаючи з 2022 р., суттєво відрізняються від умов довоєнного часу, що і обумовлює актуальність і специфіку проведеного дослідження.

Метою дослідження є аналіз демографічного потенціалу Одеського регіону в умовах децентралізації та воєнного стану. *Об'єктом дослідження є* демографічні процеси в Одеському регіоні. *Предметом дослідження є* аналіз демографічної ситуації та демографічного потенціалу в Одеському регіоні в умовах невизначеності, зумовленої реформою децентралізації та змінами адміністративно-територіального устрою, ускладненими воєнним станом.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При написанні статті використані традиційні загальнонаукові методи дослідження. Для аналізу даних використані статистичні матеріали демографічної ситуації на національному і регіональному рівнях, а для їх предметної обробки – статистичні і специфічні демографічні методи. Для аналізу демографічного потенціалу з метою прийняття відповідних управлінських рішень застосовувались методи публічного управління. При аналізі геодемографічної ситуації використовувались методичні напрацювання одеської наукової школи (Топчієв, 2005; Яворська, 2013). При обробці даних для одержаних результатів застосовувалась програмні засоби офісних пакетів (зокрема Word, Excel). При аналізуванні та написанні пропонованої публікації були використані офіційні дані статистичної звітності.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ АНАЛІЗ

Людина є одночасно суб'єктом і об'єктом перетворень, які вона здійснює при взаємодії із навколишнім природним та соціальним середовищем. Рівень культури, освіти, мотивація відіграють значно більшу роль при облаштуванні виробничої та побутової сфери людини, ніж наявність природних чи капітальних ресурсів (Довгаль, 2019).

В науковій літературі поняття потенціал визначається багатозначністю дивлячись до якої галузі належить, в якій сфері досліджується. Більш широке визначення поняття застосовують в різних напрямках, і залежить від особливостей галузі науки. Але загальним для всіх трактувань залишається розуміння «потенціалу» як сукупність якостей об'єктів, які реалізовані.

В загальному сенсі потенціал – це сукупність засобів для досягнення мети і реалізації можливостей. Потенціал є джерелом можливостей, засобів запасу, які можуть бути використанні у подальшому для вирішення будь-якого завдання або для досягнення цілі у певній галузі.

Людський потенціал має свою специфіку: насамперед, це системність – тобто, людський потенціал має невичерпні властивості. Наступне, це «екстравертивність». Тобто велике значення для формування і реалізації людського потенціал, мають «зовнішні» чинники, а також середовище його існування. Насамкінець, це приховані властивості, які можуть проявлятися при певних умовах. Властивості людського потенціалу, як найближчим часом, так і в майбутньому визначають можливості людського розвитку (Замараєв, 2015).

Поняття «людський потенціал» досить багатогранне, і вивчають його у різних аспектах, наприклад, соціальний, культурний, політичний, матеріальний, духовний та інші напрямки, при цьому усі компоненти людського потенціалу пов'язані між собою.

Формування людського потенціалу регіону та держави в загальному розглядається як спроможність забезпечити демографічне відтворення населення, для набуття в майбутньому якісних показників соціального захисту, освіти, медицини тощо. Населення є основою формування людського потенціалу і визначає характеристики, відтворення та його динаміку.

Людський потенціал тісно пов'язаний з людським ресурсом, тому що сучасна держава може бути ефективною тільки за наявності високопродуктивного людського ресурсу.

«Людські ресурси» як наукова категорія була сформована в американському менеджменті в 70–80-х рр. ХХ століття та розвивалась у теорії та практиці управління, яке вивчає людські ресурси як людей, які мають певні професійні навички і знання, що можуть використовуватися у трудовому процесі та професійній діяльності. Сучасна держава може бути ефективною тільки за наявності високопродуктивного людського ресурсу (Приходченко, Панченко & Піроженко, 2020).

Говорячи про людські ресурси як категорію, яка відображає саму людину (групу, колектив, націю) із певним набором вроджених і набутих якостей і здібностей, які вона має, набуває та може розвивати у напрямках соціально-трудових відносин, і процесів життєдіяльності суспільства в цілому.

У свою чергу, управління людськими ресурсами значну увагу приділяє, розвитку організаційної (корпоративної) культури, навчанню персоналу, мотивації праці робітників.

Коли говоримо про демографічний потенціал, розуміємо, що це населення певної території країни. Демографічний потенціал – це основа людського потенціалу і визначається кількісними показниками та динамікою населення. Демографічний потенціал залежить від соціально-економічного потенціалу суспільства, але водночас безпосередньо впливає на нього.

Поняття людський потенціал, людські ресурси і людський капітал пов'язані між собою, тобто людський капітал – це сформований і розвинутий у результаті інвестицій і накопичений людиною (людьми) певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, який цілеспрямовано використовується в тій чи іншій сфері економічної діяльності, сприяє зростанню продуктивності праці та завдяки цьому впливає на зростання доходів свого власника, прибутку підприємства та національного доходу.

Демографічні чинники, які надають якісні і кількісні характеристики людського потенціалу, визначають його фізичну, інтелектуальну й соціально-економічну складові загалом та за різними віковими групами. Демографічну ситуацію визначають за допомогою кількісних чинників, не виключенням є Україна та окремо її регіони. Разом з цим вікова структура населення, дає можливість визначити навантаження працездатної частини населення, яка впливає на його мобільність, на освітню та професійно структуру, на рівень суспільної продуктивності праці (Іванова, 2018).

Демографічні фактори формування людського потенціалу включають: народжуваність, смертність, міграцію населення, природний рух населення, його статеву-вікову структуру, міграційні процеси в регіоні та тривалість життя.

Варто зазначити, що за офіційними статистичними даними, на початок 2022 року населення нашої країни становило 41 167 335 осіб, а населення Одеської області нараховувало 2 350 571 осіб (Державна служба статистики України, 2023).

На демографічний потенціал Одеського регіону впливає соціально-економічне становище, а також деякі регіональні чинники, які є характерними лише для Одещини. Це своєрідний полікомпонентний етнонаціональний склад населення та приморське положення, які виділяють Одещину серед інших регіонів країни.

Варто також відзначити нерівномірність розподілу населення за новим адміністративно-територіальним устроєм в Одеському регіоні. Дані державної служби статистики України показують, що 58,5% населення проживає в Одесь-

кому районі, тоді як решта – в інших районах (41,5%). Така диспропорція вказує на те, що населення досить сконцентроване в передмісті Одеської агломерації, яка є частиною Одеського району. Зазначимо також, що Одеський район є одним з найбільших в нашій країні за чисельністю населення і перетинає 3-рівневу класифікаційну межу NUTS. При цьому населення Одеси як містамільйонника становить понад 73% населення Одеського району.

Водночас, новостворені Болградський (незначно), Березівський та Роздільнянський райони (в більшій мірі) не відповідають рівню NUTS3 за чисельністю населення. На демографічний потенціал Одеської області впливають соціально-економічні умови та регіональні фактори, характерні для Одеського регіону. Такими факторами є своєрідний багатокомпонентний етнічний і національно-демографічний склад населення та приморське розташування, що відрізняють Одеський регіон від інших регіонів країни.

Динаміка відносно природного приросту та скорочення відображена у таблиці 1 і на рисунку 1, не зовсім втішна, тому що природний приріст з 2011 року по 2019 рік спостерігається тільки в Роздільнянському районі у 2013 році і становить плюс 99 осіб (Буяновська, Григорьев & Яворська, 2022).

Решта показників мали від'ємні значення, тобто по всіх районах Одеського регіону смертність перевищує народжуваність. Максимальний показник скорочення населення у Одеському районі і становить мінус 6295 осіб у 2019 році. Мінімальний показник мінус 31 у Роздільнянському районі у 2011 році. Майже в усіх районах природне скорочення збільшується з кожним роком все більше. Така тенденція спостерігалась до початку широкомасштабної війни і продовжилась в період воєнного стану.

Таблиця 1

Динаміка показників природного приросту населення приведенного до нового адміністративно-територіального устрою Одеського регіону (осіб)

Назва АТО	роки				
	2011	2013	2015 р	2017	2019
Березівський район	-250	-125	-204	-477	-558
Білгород-Дністровський район	-51	-131	-530	-401	-855
Болградський район	-251	-284	-617	-558	-701
Ізмаїльський район	-406	-392	-877	-749	-1332
Одеський район	-2244	-2168	-3157	-4081	-6295
Подільський район	-1230	-1413	-1557	-1714	-1702
Роздільнянський район	-31	99	-197	-297	-441

*вихідні дані з сайту Державної служби статистики України.

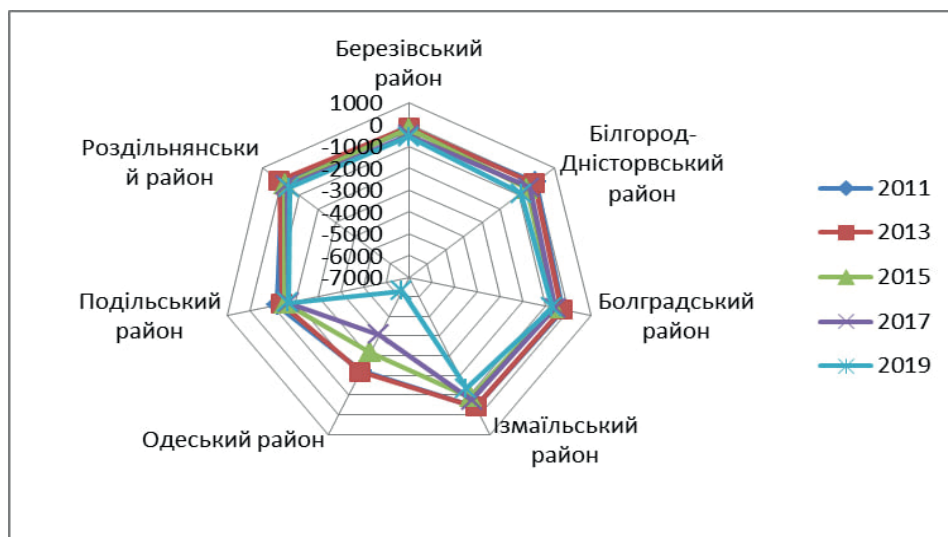

Рис. 1. Динаміка показників природного приросту населення за адміністративними районами відповідно до нового АТУ Одеського регіону

В табл. 2. наведено динаміку приросту та убуття населення за порівнювальний період в 10 років після проведення останнього всеукраїнського перепису населення та після проведення реформи адміністративного устрою.

Таблиця 2

**Динаміка показників приросту та убуття населення
за період з 2012 р. по 2022 р.**

Назва АТО	тис. осіб		%
	на 1 січня 2012 р.	на 1 січня 2022 р.	темпи убуття / приросту
Одеська область	2388,3	2351,4	-1,6
Одеський район	1355,6	1378,5	1,7
в т.ч.м.Одеса	1008,2	1010,5	0,2
Березівський район	105,1	104,9	-0,1
Білгород-Дністровський район	202,6	196,6	-3,0
Болградський район	157,7	144,4	-8,4
Ізмаїльський район	217,2	204,7	-5,8
Подільський район	241,5	220,8	-8,6
Роздільнянський район	108,8	101,4	-6,8

*вихідні дані з сайту Державної служби статистики України.

Аналіз результатів таблиці 2, дає підстави стверджувати, що загалом, для області за цей порівнювальний десятирічний період характерне незначне убуття з темпом $-1,6\%$. Найбільш критична ситуація в Подільському і Болградському районах, темп убуття сягає понад -8% , що призводить до звуження потенціалу розвитку регіоні загалом, та, безумовно, підтверджує старіння населення та депресивність віддалених від центру районів і відповідних територіальних громад області.

Менш критична, але все таки загрозлива ситуація щодо убуття населення в Роздільнянському – понад -6% і в Ізмаїльському – понад $-5,8\%$, Білгород-Дністровському -3% . Майже без змін щодо убуття населення характеризується Березівський район, де темп убуття становить $-0,1\%$. Найбільш сприятливі показники, темп приросту $+1,7\%$. І в м. Одеса, протягом цього порівнювального періоду цей показник $+0,2\%$, характеризується стабільністю.

Порівнюємо народжуваність, смертність і природний приріст Одеського регіону за період формування адміністративно-територіального устрою по доступним показникам. Для аналізу динаміки народжуваності, смертності та природного приросту були взяті 2011–2019 рр. з періодичністю у два роки.

В табл. 3. наведено показники динаміки народжуваності за період адміністративної реформи. Проаналізуємо таблицю 3 і рис. 2. За показниками народжуваності за 2011 р., 2013 р., 2015., 2017 р., 2019 р., 2021 р., на першому місці Одеський район. З 2011 рік по 2013 рік народжуваність зростала. З 2015 по 2019 роки народжуваність зменшувалась майже в усіх районах, тільки в Білгород-Дністровському, Ізмаїльському, Болградському, Подільському районах народжуваність зменшувалась з 2011 року, тобто росту народжуваності, як і в інших районах в 2013 році не було.

Таблиця 3

Динаміка показників народжуваності за дореформений період зміни адміністративно-територіального устрою (осіб)

Назва АТО	роки				
	2011	2013	2015	2017	2019
Березівський район	1629	1644	1502	1317	1056
Білгород-Дністровський район	2985	2882	2592	2438	1999
Болградський район	2172	2122	1927	1673	1397
Ізмаїльський район	2942	2905	2509	2336	1836
Одеський район	14613	14824	14722	13799	11669
Подільський район	3195	2955	2679	2347	1897
Роздільнянський район	1689	1743	1485	1285	1084

*вихідні дані з сайту Державної служби статистики України.

У 2011 році лідером по народжуваності серед семи районів Одеського регіону є Одеський район (в тому числі м. Одеса). На другому місці після Одеського району Подільський район – 3195 осіб народилося, Білгород-Дністровський район народжуваність за даний рік 2985 осіб, з невеликою різницею 43 особи займає Ізмаїльський район, тут народилося 2942 особи. У Болградському районі народжуваність складає 2172 особи, і найменша народжуваність у Роздільнянському (1689 осіб) та Березівському (1629 осіб) районах. У 2013–2015 рр. серед районів досліджуваного регіону, народжуваність населення зменшувалась, і до 2019 року зменшилась в рази більше. Одеський район все ж лідирує (11669 осіб), на другому місці Білгород-Дністровський з народжуваністю 1999 осіб, в Ізмаїльському (1836 осіб) і Подільському (1897 осіб) районах майже однакова кількість народжених. В Болградському районі народжуваність 1397 осіб. І найменше народилося у 2019 році у Роздільнянському (1084 особи) і Березівському (1037 осіб) районах. На рис. 3 чітко видно який район лідирує по народжуваності, і як кількість народжених осіб зменшується з кожним роком. На це вплинули багато причин, як по Україні в цілому, так і по Одеській області.

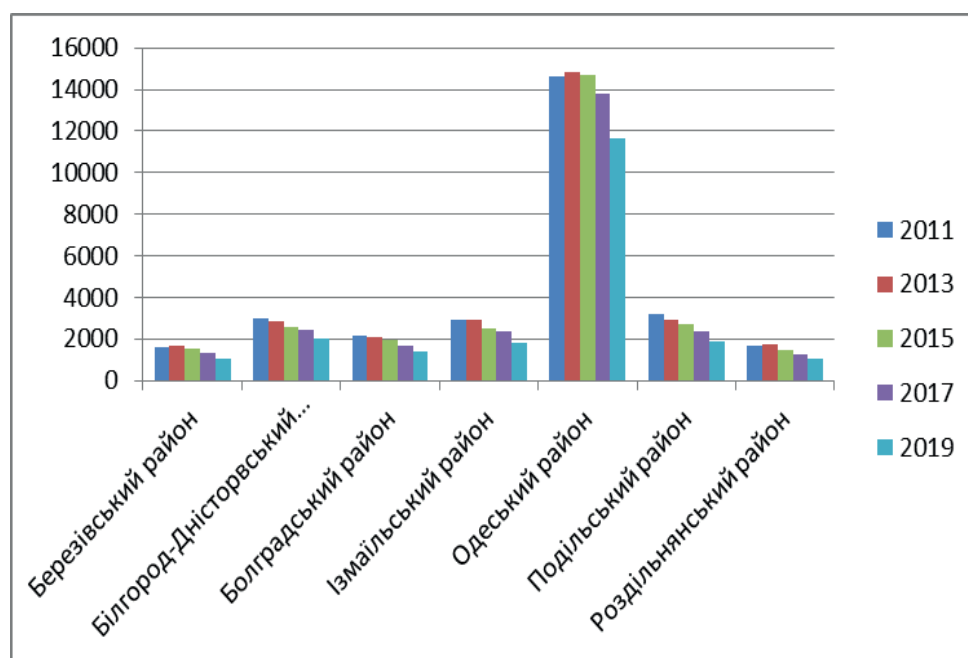

Рис. 2. Динаміка показників народжуваності за період реформування адміністративно-територіального устрою (осіб)

Показники смертності за період з 2011 року по 2019 рік в Одеському регіоні у деяких громадах збільшувалися, у деяких зменшувалися (табл. 4, рис. 3).

Таблиця 4

**Динаміка показників смертності в дореформений період
зміни адміністративно-територіального устрою (осіб)**

Назва АТО	Роки				
	2011	2013	2015	2017	2019
Березівський район	1879	1803	1706	1683	1614
Білгород-Дністровський район	3036	3013	3122	2839	2854
Болградський район	2423	2406	2544	2231	1832
Ізмаїльський район	3348	3297	3386	3085	3167
Одеський район	16857	16992	17879	17880	17964
Подільський район	5023	4368	4236	4061	3869
Роздільнянський район	1720	1644	1682	1582	1525

*вихідні дані з сайту Державної служби статистики України.

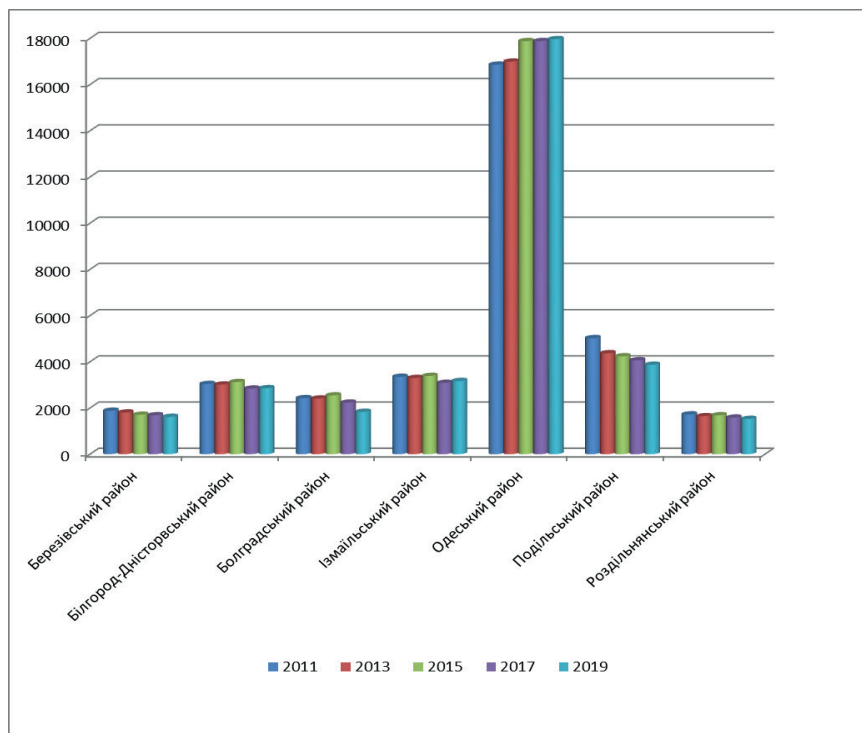

Рис. 3. Динаміка показників смертності за період реформування
адміністративно-територіального устрою (осіб)

Так, наприклад Березівський район – найвищі показники смертності у 2011 році складає 1879 осіб, у 2013 році і до 2019 року ці показники зменшуються, так у 2019 році цей показник становить мінімальний 1614 осіб.

Білгород-Дністровський район максимальне число смертності у 2015 році 3122 особи, у 2011 році цей показник зменшився становив 3036 осіб і до 2013 року показник смертності зменшився на 23 особи, тобто у 2013 році померло 3013 осіб. Але з 2015 року, рівень смертності знову підвищився до 3122 осіб. У 2017 році показники смертності знову знижуються, а в 2019 році, підвищуються. У Болградському районі спостерігаємо наступну ситуацію.

Максимальний показник смертності у 2015 році – 2544 особи. З 2011 року до 2013 року і з 2017 року до 2019 року показники смертності зменшилися. В Ізмаїльському районі показники коливаються від 3085 осіб до 3386 осіб. З 2011 року до 2013 року показники смертності зменшилися на 51 особу. У 2015 році показнику смертності максимальний 3386 осіб, мінімальний показник у 2017 році 3085 осіб, і у 2019 році смертність знову зросла. В Одеському районі починаючи з 2011 року мінімальний показник смертності 16857 осіб, і з кожним роком число смертності збільшувалося, але якщо бути більш точним, у 2015 році в у 2017 році різниця показників смертності становить 1 особу, тобто у 2015 році померло 17879 осіб, а у 2017 році 17880 осіб. Максимальний показник смертності у 2019 році становить 17964 особи. У Подільському районі показники смертності з 2011 року по 2019 рік зменшилися. Максимальний показник у 2011 році – 5023 особи, у 2019 році показник смертності мінімальний – 3869 осіб. У Роздільнянському районі максимальний показник смертності у 2011 році 1722 особи, мінімальна кількість померлих у 2019 році 1525 осіб. З 2011 року до 2013 року показники смертності зменшилися, у 2015 році знову збільшилися, і 2017 році і 2019 році знову зменшилися.

ВИСНОВКИ

Сучасна демографічна ситуація характеризується відносно низькою народжуваністю та високою смертністю, погіршенням медико-демографічних характеристик населення через зростання захворюваності, поширення хронічних хвороб та збереження високого рівня професійної захворюваності, виробничого та побутового травматизму. Протікання геодемографічних процесів в умовах реформування адміністративно-територіального устрою та децентралізації, які ускладнились з початком введення воєнного стану у 2022 р., суттєво відрізняються від умов довоєнного часу, що і обумовлює необхідність подальших робіт і розробок.

Загалом, Одеська область має позитивні ресурси для формування та розвитку демографічного потенціалу. Однак слід звернути увагу на вже відмічені негативні тенденції та вжити низку заходів для їх усунення до того, як ситуація досягне критичного стану.

Безумовно, що після закінчення війни з метою відновлення України і регіону зокрема, для покращення демографічного потенціалу Одеської області необхідно прийняти необхідні регіональні програми, спрямовані на підвищення рівня народжуваності, створення нових робочих місць, покращення якості життя, зниження рівня смертності та підтримку молодих сімей. Реалізація цих програм потребує системного підходу та виважених рішень з боку регіональних та центральних органів влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Буяновська Л. Ю., Григорьев О. В., Яворська В. В. Сучасний стан геодемографічних процесів в Одеському регіоні на засадах нового адміністративного устрою. Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки. Одеса, 2022. Вип. 2(41) С. 137–146. URL: <http://visgeo.onu.edu.ua/article/view/268712/268130>. DOI: 10.18524/2303–9914.2022.2(41).268712
- Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 10.10.2023).
- Довгаль В. О. Демографічний потенціал сільських територій: стан, перспективи відтворення та розвитку. Ефективна економіка. № 2. 2019. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/49.pdf
- Замараєв А. В. Сутність поняття «людський потенціал» в контексті суспільного розвитку. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 9. 2015. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=895>
- Іванова Л. В. Людський потенціал: демографічні чинники його формування в сучасних умовах. Вісник соціально-економічних досліджень. № 3 (67). С. 131–139. URL: http://journals.uran.ua/vsed_oneu/article/view/170279/170191
- Приходченко Л. Л., Панченко Г. О., Піроженко Н. В. Управління людськими ресурсами. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2020. 157 с.
- Топчєв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. Одеса: Астропринт, 2005. 632 с.
- Яворська В. В. Формування геодемографії як сучасного напрямку географії населення. Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки. Одеса, 2013. Вип. 1 (17). С. 254–261

REFERENCES

- Buianovska, L. U., Hryhoriev, O. V., Yavorska, V.V., (2022). Suchasnij stan geodemografichnih procesiv v Odeskomu regionii na zasadah novogo administrativnogo ustroyu (The current state of geodemographic processes in the Odesa region on the basis of the new administrative system). *Visnyk ONU. Geographical and geological sciences*. Odesa, 2013. Vol. 2 (41). P. 137–146. URL: <http://visgeo.onu.edu.ua/article/view/268712/268130>. DOI: 10.18524/2303–9914.2022.2(41).268712 [in Ukrainian].
- State Statistics Service of Ukraine. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (date of application: 10.10.2023). [in Ukrainian].
- Dovhan, V.O. (2019) Demografichnij potentsial silskih teritoriy: stan? Perspektivu vidtvoreni ta rozvitky. (Demographic potential of rural areas: state, prospects for reproduction and development). *Efficient economy*. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/49.pdf [in Ukrainian].
- Zamaraev, A.B. (2015) Sytnist ponaitai «ludskiy potentsial» v konteksti sypilnoho rozvitky (The essence of the concept of «human potential» in the context of social development). *Public administration: improvement and development*. No. 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=895> [in Ukrainian].
- Ivanova, L.V (2018) Lyudskiy potentsial: demografichni chinniki yogo formuvannya v suchasni umovah (Human potential: demographic factors of its formation in modern conditions). *Visnyk ONEU*. Odesa. Vol. 3 (67). P. 131–139. URL: http://journals.uran.ua/vsed_oneu/article/view/170279/170191 [in Ukrainian].
- Prihodhenko, L.L., Panhenko, H.O., Pirozenko, N.V. Upravlinnya lyudskimi resursami. (Human resources management). Odesa: ORIDU NADU, 2020. 157 s. [in Ukrainian].
- Topchiev, O. G. (2005) Suspilno-geografichni doslidzhennia: metodologisa, metodu, metoduku. (Socio-geographic research: methodology, methods, methods). Odesa: Astroprint, 2005. 632 p. [in Ukrainian].
- Yavorska, V.V. (2013) Formyvannya geodemografii yak suchasnogo napriamy geografii naselelnia. (Formation of geodemography as a modern direction of population geography). *Visnyk ONU. Geographical and geological sciences*. 2013. Vol. 1 (17). P. 254–261. [in Ukrainian].

Надійшла 27.11.2023

L. Y. Buianovska¹

V. V. Yavorska¹

V. V. Bezugly²

¹Odesa I. I. Mechnikov National University,
Department of Economic and Social Geography and Tourism,
Dvorianska St., 2, Odesa, 65082, Ukraine

²Oles Honchar Dnipro National University
Department of Geography
Gagarin Avenue, 2, Dnipro, 49044, Ukraine
buyanovskaya.lesya@ukr.net

DEMOGRAPHIC POTENTIAL OF ODESA REGION: REGIONAL FEATURES

Problem Statement and Purpose. The article highlights the issue of the demographic situation and demographic potential of the Odesa region as a leading component of its development and the development of relevant regional strategies and programs. Regional features have been established and an intra-regional analysis of the demographic potential in the conditions of administrative-territorial reform has been carried out. The prerequisites of geodemographic processes in the region were clarified and their assessment was carried out taking into account the geographical basis and subregional specificity of the multicultural and polyethnic environment. The results of the study call for a revision of the demographic policy in the region within the framework of decentralization reforms, the successful completion of which is complicated by the state of war. The purpose of the study is to analyze the demographic potential of the Odesa region in the conditions of decentralization and martial law. The object of the study is demographic processes in the Odesa region. The subject of the study is the analysis of the demographic situation and demographic potential in the Odesa region in conditions of uncertainty caused by the decentralization reform and changes in the administrative-territorial system, complicated by the state of war.

Data & Methods. When writing the article, traditional general scientific research methods were used. Statistical materials of the demographic situation at the national and regional levels were used for data analysis, and statistical and specific demographic methods were used for their subject processing. Public management methods were used to analyze the demographic potential in order to make appropriate management decisions. When processing data for the obtained results, software tools of office packages (in particular, Word, Excel) were used. When analyzing and writing the proposed publication, official statistical reporting data was used.

Results. Undoubtedly, after the end of the war, in order to restore Ukraine and the region in particular, in order to improve the demographic potential of the Odesa region, it is necessary to adopt the necessary regional programs aimed at increasing the birth rate, creating new jobs, improving the quality of life, reducing the mortality rate, and supporting young families. The implementation of these programs requires a systematic approach and balanced decisions on the part of regional and central authorities.

Key words: demographic situation, demographic potential, territory, Odesa region, population reproduction, geodemographic processes, decentralization, martial law.